

פתרונות ייחודיים לסכסוך יחיד במינו . שאול אריאלי. הארץ, 4 באוקטובר 2017

<https://www.haaretz.co.il/opinions/.premium-1.4493529>

ג'ארד קושנר, חתנו היהודי של נשיא ארצות הברית דונלד טראמפ ושליחו למזרח התיכון, הטיל ספק ביכולתו של ממשל טראמפ למצוא פתרון לסכסוך הישראלי-הפלסטיני. הדברים נאמרו בחודש יולי השנה, כמעט במלאות מאה ליריית הפתיחה של הסכסוך, המזוהה עם הצהרת בלפור (נובמבר 1917). קושנר מתח ביקורת על אנשים עמם נועץ, ואמר שהם מדגישים בפניו, ש"אתה חייב להבין מה הם עשו אז", או "אתה חייב להבין שהם עשו את זה". קושנר תמה: "איך זה מקדם אותנו להשיג שלום? אנחנו לא רוצים שיעור היסטוריה. קראנו מספיק ספרים. בוא נתמקד במציאת פתרון למצב."

מצד אחד, יש בגישתו של קושנר ממד מעשי אשר נדרש יותר מכל ליישוב הסכסוך, וזה דבר חיובי. במאה השנים הללו למדנו, כי לא ניתן ליישב את הסכסוך על ידי יצירת נרטיב משותף לשני הצדדים, שישמש בסיס לפיוס. כל צד מחזיק אמנם בנרטיב בעל תוקף משפטי, מדיני והיסטורי, אך הוא סותר את זה של הצד השני. הסיכוי ליישב את הסכסוך טמון במציאת פשרה ההולמת את האינטרסים המהותיים של הצדדים, כזו המבוססת על הפרמטרים שהכתיבו את המשא ומתן באנאפוליס, 2008.

מצד אחר, על קושנר ואחרים להפנים, כי פשרה כזו אינה יכולה לעמוד בסתירה לנרטיבים של שני הצדדים וודאי לא להתעלם מהם לחלוטין. הנרטיבים הללו מעצבים את התודעה הציבורית ויוצרים את התנאים הפסיכולוגיים הנדרשים להכרה בצורך לשלם מחיר כואב. יש להקצות לנרטיבים נוכחות עמומה, בעלת טווח פרשנות רחב, אך חסרת השלכות אופרטיביות. לשם כך, במסגרת שליחותו, מן הראוי שקושנר יכיר ויבין את אופיו המיוחד של הסכסוך הישראלי-הפלסטיני ואת הפתרונות הייחודיים שדרושים ליישובו.

לכל סכסוך בינלאומי מאפיינים משלו, אך נדמה שהסכסוך הישראלי-פלסטיני מיוחד במינו, בהיסטוריה שלאחר "אביב העמים". לאופיו המיוחד מרכיבים רבים ומגוונים, אשר יכולים להסביר את העובדה שמדובר באחד הסכסוכים הארוכים ביותר ואת המורכבות הרבה הנדרשת ליישובו במסגרת הסכם קבע.

משפט הכלל. בקונגרס הציוני הראשון בבאזל ב-1897, שם התקבלה ההחלטה, שנוסחה על ידי מקס נורדאו במסגרת תוכנית באזל, לפיה "הציונות שואפת להקים לעם היהודי בית בארץ ישראל, המובטח לפי משפט הכלל". מעולם לא לקחה על עצמה תנועה לאומית צעירה מחויבות בסדר גודל דומה. היא קבעה, כי הזכות למימוש עקרון ההגדרה העצמית של העם היהודי במולדתו תוכרע על ידי הקהילה הבינלאומית.

ראשיה הבינו, כי הדרך שבה יממש העם היהודי את זכותו להגדרה עצמית תהיה חריגה, משום שהטרגדיה היהודית בת אלפיים שנה היתה חריגה. הם לא סברו, כי החריגות הזאת

מפחיתה מן ההצדקה המוסרית למימוש זכות זו. לפיכך, יובל שנים לאחר מכן, בהכרזת העצמאות ב-14 במאי 1947, דוד בן-גוריון הקפיד לציין את העובדה, שמדינת ישראל הוקמה גם "על יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות."

הצהרת בלפור. היתה זו הצהרה בעלת תוקף משפטי, מפני שנסמכה על העיקרון האימפריאלי, שהיה נהוג באותם ימים, לפיו כל מדינה יכולה היתה לפתוח במלחמה, להשיג שטחים ולקבוע את עתידם. ייחודה של ההצהרה בכך שהיא ניתנה לעם היהודי, אשר לא ישב באותה עת בארץ, ונשללה מתושבי הארץ הערבים. כפי שכתב ב-1979 חבר המועצה הלאומית הפלסטינית, אדוארד סעיד: "חשיבותה של ההצהרה נעוצה בראש ובראשונה בעובדת היותה הבסיס החוקי לתביעתה של הציונות את פלסטין."

לפיכך, היהודים רואים בהצהרה נדבך ראשון לתוקף המדיני המשפטי לתביעתם לבית לאומי, בעוד הפלסטינים רואים בה את יריית הפתיחה של הסכסוך וקובעים באמנתם משנת 1964: "המועצה מאשרת, כי התוקפנות על האומה הפלסטינית ואדמתה החלה בשנת 1917". עמדתם זו בנרטיב הפלסטיני לא השתנתה גם כעבור מאה שלמה, והנשיא הפלסטיני מחמוד עבאס, עמד על כך בנאומו באו"ם בספטמבר 2016: "מאה שנים חלפו מאז הכרזת בלפור הידועה לשמצה. אם לא די בכך, המנדט הבריטי הפך החלטה זו למדיניות וצעדים שתרמו לפשעים הקשים ביותר נגד עם רודף שלום בארצו."

מנדט מיוחד. כתב המנדט על "פלשתינה-א"י", שנקבע בוועידת סן רמו באפריל 1920, ואושר באוגוסט 1922 על ידי חבר הלאומים, ובו נאמר, כי על המנדט הבריטי "ליצור בארץ תנאים פוליטיים, מינהליים וכלכליים, אשר יבטיחו את הקמת הבית הלאומי היהודי", הוא חריג ביותר, ושלישי במאפייניו הייחודיים של הסכסוך.

בהובלתו של הנשיא האמריקאי וודרו וילסון, עיקרון ההגדרה העצמית החליף את העיקרון האימפריאלי וקבע ככלל, ש"הארץ שייכת לתושביה ולא לכובשיה". אך בעוד שעיקרון זה יושם בשטחים שכבשו אימפריות במלחמת העולם הראשונה, המקום היחידי שבו הוא לא הוחל היה בפלשתינה. ב-1947 נכתב בדו"ח ועדת אונסקו (United Nations Special Committee on Palestine) "המנדט ב-1922 בשל השאיפה לאפשר הקמת הבית הלאומי היהודי". הערבים שהיו אז 90% מתושבי הארץ נאלצו להסתפק בשוויון זכויות אזרחי ודתי במדינה שתקום לעם היהודי הפזור בתפוצות.

יבוא דמוגרפי. המאזן הדמוגרפי בארץ ישראל בהינתן הצהרת בלפור וכתב המנדט, היה 9:1 לטובת הערבים, ויצר אתגר ייחודי חסר תקדים בדרך להקמת מדינה יהודית ודמוקרטית. בשונה מתהליך קביעת הגבולות לאחר מלחמת העולם הראשונה, בו עמים נשארו במקומם,

לרבות מיעוטים גדולים, וגבולות חדשים נוצרו סביבם — הרי שבמקרה היהודי, היה צורך להביא את העם היהודי המפוזר בעולם לארץ ישראל.

כך זאב ז'בוטינסקי מתאר זאת במועצה הארץ ישראלית, ב-1919: "בארצות אחרות, מקום שם כל העם יושב בארצו — קל ופשוט הוא הבניין הזה; אבל לא בארצנו, אשר היא בנדון זה ארץ 'אי נורמלית', יען כי רוב אזרחיה נמצאים מחוץ לגבולות הארץ". לכך נוספה העובדה שהארץ אליה הובא העם היהודי לא היתה ריקה מתושבים. אחד העם הדגיש כבר ב-1891: "רגילים אנו להאמין בחו"ל, כי ארץ ישראל היא עתה כולה שוממה... אבל באמת אין הדבר כן". ולתושבי הארץ הזאת היו שאיפות לאומיות שונות מאלו של התנועה הציונית.

שטח מצטמצם. גבולותיה של פלשתינה-א"י המנדטורית כפי שסוכמו בסופו של דבר ב-1922, היו שונים מאלה שדובר עליהם בדיונים בוועידת השלום בוורסאי, בפברואר 1919. "ועד הצירים" הציג בוורסאי את ההצעה של ההסתדרות הציונית, שכללה חלקים מלבנון, סוריה, ירדן ומצרים של היום, בהיקף של כ-45 אלף קמ"ר. אך בסופו של דבר, קביעת גבולותיה המדיניים של ארץ ישראל, על פני כ-27 אלף קמ"ר, היתה תוצר ושארית לקביעת גבולותיהן של יחידות שטח הסמוכות לארץ ישראל, על פי השיקולים של המעצמות המנצחות, בריטניה וצרפת: חצי האי סיני ניתן כולו למצרים על בסיס הקו המינהלי שנחתם ב-1906. עבר הירדן המזרחי נמסר למשפחה ההאשמית, כמימוש חלקי של הבטחת הבריטים לחוסיין בן עלי ב-1915, והקו בסוריה ולבנון נקבע על בסיס האינטרסים הצרפתיים.

עם נוצר. מאפיין ייחודי נוסף מתייחס לכך, שהפלסטינים הם עם שנוצר כמעט בעל כורחו, בדומה לעמים ערביים אחרים שהתגבשו במרחב הערבי של האימפריה העותמנית. בדו"ח ועדת החלוקה ב-1947 נכתב, כי "רצונו של העם הערבי של פלשתינה להבטיח את קיומו הלאומי הוא רצון טבעי בהחלט. אולם לאומיות פלסטינית, להבדיל מלאומיות ערבית, היא כשלעצמה תופעה שנוצרה יחסית לא מזמן".

עד סוף המאה ה-19, תושביה הערבים של הארץ לא השתמשו בשם פֶּלֶסְטִין לציון הטריטוריה הלאומית שלהם, שכן ראו את עצמם שייכים ל"סוריה הגדולה", בחלק הדרומי של המרחב, שכולל היום את סוריה, לבנון, ישראל וירדן. בקונגרס הלאומי הערבי הראשון שהתקיים ביפו בינואר 1919, התביעה של ערביי הארץ היתה להיות חלק מסוריה הגדולה. עם קביעת המנדטים בוועידת סן רמו באפריל 1920, התברר לעולם הערבי, כי בריטניה אינה מתכוונת לממש את הבטחותיה לחוסיין בן עלי בדבר כינונה של ממלכת הערבים. צרפת, שקיבלה את המנדט על סוריה, סילקה את פייסל מכיסאו בדמשק בקרב מייסלון ביולי 1920. מהלכים אלו סתמו את הגולל על החלום הפן-ערבי והביאו את ערביי ארץ ישראל לגבש את תביעתם המדינית בפלשתינה-א"י.

בקונגרס הלאומי הערבי השלישי, בדצמבר 1920, הם התחילו להזדהות כוועד הפועל הערבי-הפלסטיני, וביקשו להקים ממשלה ילידית. בקונגרס הלאומי הרביעי, במאי 1921, הם כבר הזדהו כ"עם הערבי של פלסטין". התנועה הלאומית של ערביי פלשתינה-א"י התגבשה במהירות והגיעה לשיאה במרד הערבי בשנים 1936–1939 ובהקמת הוועד הערבי העליון בראשות המופתי, אמין אל-חוסייני.

הספר הלבן. עוד מאפיין ייחודי קשור לאופן המצמצם שבו יישמו הבריטים את כתב המנדט שניתן להם בוועידת סן רמו, בשטח שכלל אז את ארץ ישראל וממלכת ירדן של היום (כ-130 אלף קמ"ר). עם ניסיון אימפריאלי רב שנים הם הקדימו להבטיח בהצהרת בלפור ב-1917, להקים בית לאומי ליהודים "בפלשתינה". קרי, בחלק משטחה של ארץ ישראל, ולא בכולה. בהמשך, לאחר הדחת פייסל, מיהר וינסטון צ'רצ'יל להכריז בוועידת קהיר במאוס 1921, על הענקת עבר הירדן המזרחי (כ-91 אלף קמ"ר) לאמיר עבדאללה (פייסל קיבל את עיראק).

כדי להבטיח את ההחלטה הזאת מהבחינה המדינית-המשפטית, פורסם "הספר הלבן" הראשון על ידי צ'רצ'יל ביוני 1922, ובטרם אישורו של כתב המנדט שולב בו סעיף אשר קבע, כי "בשטחים המשתרעים בין הירדן לבין גבולה המזרחי של פלשתינה... יהיה הממשל המנדטורי רשאי, בהסכמת מועצת חבר הלאומים, למנוע או לעכב את יישומם של תנאי מנדט זה".

לאחר אישורו של המנדט על פלשתינה על ידי חבר הלאומים באוגוסט 1922, התנועה הציונית קיבלה באותו חודש בוועידת קלרסלבאד גם את המנדט וגם את הספר הלבן. חיים ויצמן כתב אז: "המצב המדיני הנוכחי עומד בסימנם של שני מסמכים חשובים, כתב המנדט והספר הלבן של ממשלת בריטניה... הספר הלבן, שהנהלה הציונית, יחד עם אותם חברים של הוועד הפועל שנמצאו בהישגיד, הסכימו לקבלו לאחר התייעצויות קשות וממושכות עם הממשלה הבריטית ועם הנציב העליון — ולא בלב קל".

אף ז'בוטינסקי אישר זאת. בתשובה לשאלות עיתונאי בעקבות התפטרותו מהסתדרות הציונית, אמר: "הנני שותף מלא באחריותה של ההנהלה בלונדון לחתימת הסכמתנו לספר הלבן". בספטמבר 1922 פורסם צו הגבול על ידי הנציב הבריטי העליון של פלשתינה, הרברט סמואל, שקבע את הוצאת עבר הירדן המזרחי מתחולתה של הצהרת בלפור, ואמירות עבר הירדן הוקמה.

ב-1937, בעקבות המרד הערבי שפרץ שנה קודם לכן, פירסמה ועדת פיל את המלצתה לחלוקתה של פלשתינה-א"י, בה הצהירה, כי מדובר ב"מאבק בין שתי תנועות לאומיות שתביעותיהן בעלות תוקף ולא ניתן ליישב אותן זו עם זו" בדרך אחרת. ההצעה למימושה של הצהרת בלפור הצטמצמה פעם נוספת לכ-17% בלבד משטחה של הארץ בין הים לירדן.

ראוי לציין, כי שאר השטח, למעט אזור ירושלים ופרוזדור ליפו שיישאר בשליטת המנדט, הוקצה לאמיר עבדאללה ולא למדינה פלסטינית עצמאית.

הבריטים, שנאשו מהאפשרות למצוא פתרון למחלוקת בין העמים בארץ, לא מימשו בסופו של דבר את כתב המנדט ולא הקימו בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל. בסוף פברואר 1947 הם פנו לאו"ם, וזה הורה, במסגרת החלטת החלוקה ב-29 בנובמבר 1947, על סיום המנדט ויציאת הכוחות הבריטיים עד 10 במאי 1948, ואישר את הצעת החלוקה, שכללה הקמת מדינה יהודית על 55% משטח הארץ.

הכרה בערביי הארץ. התנועה הציונית, אף שהיתה נתונה במאבק לחיים או למוות עם התנועה הלאומית הפלסטינית, היתה מהראשונות להכיר בערביי ארץ ישראל כבעלי זכות להגדרה עצמית במסגרת חלוקת הארץ. בן-גוריון קבע בנאום בעין חרוד (1924), כי "בוודאי יש ליישוב הערבי בארץ הזכות להגדרה עצמית, לשלטון עצמי. לא יעלה על דעתנו לקפח זכות זו או להמעיטה".

בפברואר 1947, לאחר דיונים על עתידה של ארץ ישראל בלונדון, שלח בן-גוריון לשר החוץ הבריטי, ארנסט בוין, את המכתב המבקש חלוקה והקמה של שתי מדינות עצמאיות: "הסידור המידי האפשרי היחיד, שיש בו יסוד של סופיות, הוא הקמת שתי מדינות, אחת יהודית ואחת ערבית", כתב.

בלי גבולות. מדינת ישראל לא הכריזה מעולם על גבולותיה. לא בהכרזת העצמאות, עם הקמתה ב-14 במאי 1948, ולא לאורך 70 שנות קיומה. בעולם הערבי זה נתפש כאסטרטגיה של התפשטות מתמדת על חשבונם, מבלי לייחס חשיבות לאחריות הערבית בעניין זה. כך, למשל, בדיון במועצת הביטחון באפריל 1948, הודה נציג הוועד הערבי העליון, ג'מאל חוסייני, כי "נציג הסוכנות היהודית אמר לנו אתמול שהם אינם הצד התוקפן. כי הערבים הם שפתחו בלחימה... למעשה, איננו מכחישים עובדה זו... אמרנו לעולם... כי איננו מסכימים שפלשתינה הקטנה תחולק... וכי אנחנו מתכוונים להילחם נגדה".

ההחלטה לא להכריז על גבולות היתה בחירה מודעת של ממשלת ישראל, כפי שתיאר זאת בן-גוריון בפני מינהלת העם במאי 1948: "החלטנו להתחמק (אני בוחר בכוונה במלה זו) מהשאלה הזאת מטעם פשוט: אם האו"ם יקיים את החלטתו — הרי אנו מצדנו (אני אומר את דעת העם) נכבד את ההחלטות כולן. עד עכשיו לא עשה האו"ם כזאת... ולכן לא הכל מחייב אותנו ואנחנו השארנו את העניין הזה פתוח. לא אמרנו 'לא הגבולות של האו"ם', גם לא אמרנו את ההיפך מזה. השארנו את הדבר פתוח להתפתחות".

במהלך ההפוגה הראשונה במלחמה ניסה המתווך מטעם האו"ם, הרוזן פולקה בֶּרְנַדוֹט, להציע הצעות חדשות לחלוקה, שכירסמו בשטחים שנקבעו למדינה היהודית. תגובתו של בן-

גוריון היתה חד־משמעית: "החלטת כ"ט בנובמבר מתה. הגבול ייקבע על ידי תוצאות המלחמה."

הקו הירוק. ככלל, הגבולות המוכרים של ישראל על ידי הקהילה הבינלאומית הם קווי שביתת הנשק מ-1949, שמכונים גם "הקו הירוק" ו"קווי יוני 1967". הם מעניקים לישראל 78% משטחה של פלשתינה-א". בגמר מלחמת העצמאות פירסם שר הביטחון את הצווים, המחילים את החוק, המינהל והמשפט הישראליים על השטחים שנכבשו מעבר לקווי החלטת החלוקה.

למרות הסעיף במגילת האו"ם, האוסר על השגת שטחים בכוח, החלטת מועצת הביטחון 242, מנובמבר 1967, העניקה הכרה דה־פקטו לכיבושיה של ישראל במלחמת העצמאות. ההחלטה קראה לנסיגת כוחותיה המזוינים של ישראל רק משטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים, ובכך הכירה ללא כל הסכם, בריבונותה של ישראל על עוד 23% מא"י המנדטורית בנוסף לשטחי החלוקה. החלטה זו נהפכה לרשמית בחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי בהאג ביוני 2004, עת השופטים ציינו, כי רק הגדה המערבית ורצועת עזה הם שטחים כבושים. הכרה זו זכתה פעם נוספת לאשרור פורמלי של העצרת הכללית של האו"ם בעת שהצביעה ברוב של 138 מדינות, בעד קבלת פלסטין, בקווי 1967, כמדינה משקיפה באו"ם.

חוסר ביטחון. מאפיין ייחודי נוסף בסכסוך, מתייחס לעובדה, כי ישראל, המעצמה האזורית החזקה ביותר במזרח התיכון, שמאזן הכוחות בינה לבין העולם הערבי סביבה רק הולך ומשתפר לטובתה, עדיין מעמידה את סוגיית הביטחון כגורם המרכזי, המתנה את יישום פתרון שתי המדינות. דרישותיה של ישראל לפירוז המדינה הפלסטינית מצבא ומנשק כבד, לאיסור שיוטל על פלסטין לכרות בריתות צבאיות עם מדינות וארגונים עוינים לישראל, לשיתוף פעולה ביטחוני טרילטראלי עם ירדן ומצרים, לנוכחות כוחות בינלאומיים במדינה הפלסטינית ועוד, משקפות את המאפיין הזה.

זכות השיבה. דרישתם של חלק מהפלסטינים למימוש זכות השיבה במדינת ישראל, גם אם באופן סמלי, אף היא מאפיין ייחודי. הפתרון שהתגבש לסוגיית הפליטים הפלסטינים, שמאפשר להם לשוב למדינת פלסטין, אינו מקובל על חלק מהם ובאופן חסר תקדים הם מבקשים לשוב דווקא לישראל. כלומר, בניגוד לכל הפליטים בעולם הם מבקשים לשוב — לא למדינתם. מבחינתם, שיבה משמעה חזרה לכפרם, גם אם הוא נמצא במדינה אחרת, ואף אם הם יכולים לחזור לחלק אחר של מולדתם וארצם.

דורשים הכרה. מאפיין חשוב וחדש מתייחס לתביעתה של ישראל, כי הפלסטינים יכירו בה כבמדינה יהודית במובן של מדינת הלאום של העם היהודי. ישראל היא המדינה היחידה שמבקשת הכרה בזוהתה ולא רק בריבונותה. הכרתו של אש"ף בהחלטה 181 בנובמבר

1988, ובמדינת ישראל ובזכותה להתקיים בגבולות מוכרים ובטוחים על פי החלטות האו"ם 242 ו-338, כפי שניתנה ב-1993, אינה מספקת את ממשלת ישראל.

אפשר לומר, כי חלק מהמאפיינים הייחודיים הללו של הסכסוך הם שאיפשרו את הקמתה של מדינת ישראל על ידי החרגתה של פלשתינה-א"י מעקרון ההגדרה העצמית הנהוג. המציאות המתקיימת כיום, 50 שנה אחרי מלחמת ששת הימים, על רקע ייחודיותו של הסכסוך, מכתובה בהכרח פתרונות ייחודיים ליישובו. אלו שונים מהסכמי השלום של ישראל עם מצרים וירדן, שהיו מבוססים על החלטה 242, ועיקרם נסיגה לקווי 1967 ובפועל לגבולות שנקבעו ב-1922.

שילוב אינטרסים. מאפיין ייחודי מאוד הוא תודעת ה"אין ברירה", הנחוצה בשני הצדדים על מנת להגיע להסכם. כלומר, הנכונות של כל צד לפשרה נובעת מההבנה, כי יכולתו להשיג את האינטרס הלאומי המהותי שלו, כרוכה בכך שגם צד השני ישיג את זה שלו.

אין מדובר בפיוס, או בהכרה כנה בזכותו של האחר להגדרה עצמית בארץ ישראל/פלסטין, אלא בקריאה מפוכחת של המציאות ביחס לאינטרסים. לישראל — החזון הציוני של מדינה דמוקרטית של העם היהודי, ולפלסטינים — הקמת מדינה עצמאית לעם הפלסטיני. לפיכך נדרשת פשרה שבה כל צד יישאר עם "חצי תאוותו בידו".

סוגיות הליבה. המאפיין האחרון מתייחס לכך, שבכל אחת מארבע סוגיות הליבה נדרשת גמישות ויצירתיות כדי להתמודד עם המתח בין עמדות הבסיס של שני הצדדים. העמדה העקרונית הפלסטינית בשלוש סוגיות (ביטחון, גבולות וירושלים) היא אחת: היא קוראת לנסיגה ישראלית לקווי 1967 כמימוש של החלטה 242, בתמורה לויתור הפלסטיני על השגת 100% משטחי המולדת פלסטין. כפי שמחמוד עבאס הסביר בראיון לערוץ "אל-ערבייה" באפריל 2008, אבדה הזדמנות החלוקה של 1947... איננו רוצים לאבד הזדמנות נוספת. לפיכך קיבלנו את חלוקת 1948 ו-1967, שאיננה כוללת יותר מאשר 22% מפלסטין ההיסטורית."

העמדה הישראלית מנגד, מבקשת להבטיח את צורכי הביטחון של ישראל, הנובעים מאי יציבות באזור כולו, ומהעובדה שהגדה המערבית שולטת טופוגרפית על מישור החוף היהודי, בהעדר עומק אסטרטגי. מתח זה נפתר על ידי רעיון הפירוז של המדינה הפלסטינית, שיהפוך אותה למדינה השנייה בעולם (אחרי קוסטה ריקה) שוויתרה על זכות המוקנית לה במשפט הבינלאומי, להקים צבא להגנת ריבונותה וסידורי ביטחון נוספים.

בתחום הגבולות ישראל מבקשת להימנע מפינויים של כ-600 אלף ישראלים המתגוררים מעבר לקו הירוק (כולל במזרח ירושלים). הפתרון למתח זה נמצא בדמות חילופי שטחים מוסכמים, שיאפשרו לישראל להשאיר את מרבית המתנחלים בריבונותה ולפלסטינים לקבל שטחים בתוך ישראל בתמורה.

בסוגיית ירושלים האינטרס של ישראל מתמקד במקומות הקדושים שמעבר לקו הירוק. שני פתרונות מונחים על שולחן המשא ומתן. האחד, חלוקת הריבונות, שבמסגרתה ישראל תספח את הכותל המערבי, הרובע היהודי, מחצית מהרובע הארמני ויתרת הר ציון. השני הוא בינאום האגן ההיסטורי, באופן שיאפשר חופש גישה ופולחן בכל המקומות הקדושים, תחת ניהול בינלאומי, שסידוריו ייקבעו על ידי ישראל ופלסטין. שני הפתרונות משמרים את הסטטוס־קוו הניהולי של המקומות הקדושים.

סוגיית הפליטים סובלת מהמתח שנוצר בין זכותו האישית של הפליט לשוב לביתו לבין האיום הדמוגרפי על זהותה היהודית של מדינת ישראל, במדינה דמוקרטית. הפתרון מחולק לשלושה: הסכמה על נוסח משותף לגבי הנרטיבים של סוגיית הפליטים, פיצויים שונים שיגויסו ויחולקו על ידי מנגנון בינלאומי (ישראל תרים תרומה מוגבלת וחד־פעמית), וקליטת הפליטים במדינת פלסטין ככלל, או במקומות מגוריהם הנוכחים או שיבה למדינות שלישיות (בכלל זה ישראל), על פי הסכמתן ואישורן הפרטני.

היכרותו של כל מתווך, אמריקאי או אחר, עם ייחודיותו של הסכסוך והפתרונות המוצעים ליישוב סוגיותיו המרכזיות, יכולה למנוע ממנו כישלון, מפח נפש ותסכול, ומהצדדים סבב נוסף של אלימות, לפני שיגלו מחדש את אותם לקחים היסטוריים חשובים.

עליו להבטיח מסגרת ברורה ופרטנית לניהול המו"מ, אך גם לתת מקום לנרטיבים, המעצבים את התודעה של הצדדים ואת התחושות הסובייקטיביות ביחס לצדק והגינות בהסכם שיושג. שילוב של הדברים יכול להבטיח את מחויבותם של הצדדים לנהל מו"מ, לחתום על ההסכם, ליישמו ולפעול בנחישות לקיים את יציבותו.